

ПРИРОДНІ ЦІННОСТІ ПОЛІССЯ І ВОДНИЙ ШЛЯХ E40

Ідея проекту E40

Міжнародний водний шлях (МВШ) E40 є одним з міжнародних внутрішніх водних шляхів, створення якого підтримує Європейська економічна комісія Організації Об'єднаних Націй (ЄЕК ООН) у рамках Угоди AGN*.

МВШ E40 має з'єднати Балтійське море з Чорним морем (м. Гданськ, Польща з м. Херсон, Україна) та пролягти через три країни: Польщу, Білорусь, Україну. Польська частина пройде річками Вісла, Західний Буг, до Тересполь, польсько-білоруського кордону. Білоруська частина має пролягти річкою Мухавець, Дніпро-Бугський канал, річкою Піна та Прип'ять до білорусько-українського кордону.

Українська частина водного шляху E40 має пролягти водами української частини річки Прип'ять, яка проходить через Чорнобильську зону відчуження, та Дніпро, який веде до Херсона та Чорного моря, довжиною 970 км.

Загальна довжина шляху варіює від 2220 до 2268 км.

Розробники цього проекту припускають, що E40 стане новим торговельним шляхом між портами Балтійського та Чорного морів, сприятиме залученню інвестиції в регіон та створить нові робочі місця.

Загальна площа регіонів, через які має пройти E40, становить близько 392 949,08 км² (рис. 1), в ньому проживає 28 690 834 людей.

БАГНА

Національний екологічний центр України

Рис. 1: Маршрут внутрішнього водного шляху E40 та території які зазнають його впливу (джерело: техніко-економічне обґрунтування E40)

Проект передбачає суттєві зміни в річках: зміни в гідрологічному та гідроекологічному режимах, будівництво та реконструкцію гідротехнічних споруд, збільшення розміру фарватеру, вирівнювання русла річок, днопоглиблювальні роботи тощо.

На сьогодні плани будівництва МВШ Е40 лише обговорюються. Проте з огляду на вже створену міждержавну комісію з оцінки можливості реалізації цього проекту наразі дуже вчасно вжити заходів для протидії цьому проекту. Будівельні роботи передбачають поглиблення, випрямлення русла, затоплення Прип'яті з будівництвом щонайменше 7 дамб для запобігання паводкам та регулювання водозаборів і скидів, з метою контролю водного режиму Прип'яті. Пропонований водний шлях, швидше за все, вплине на низку природно-заповідних територій, у тому числі тих, що мають статус угідь, як охороняються Рамсарською конвенцією.

Слабкою ланкою водної системи Дніпро-Буг є нерівномірність розподілу водних ресурсів протягом року на вододілі (Дніпро-Буг): велика кількість весною і дефіцит у маловодний період.

Більша частина води протягом року надходить з верхів'я Прип'яті та каскаду озер Святе, Волянське озеро та Біле озеро, розташованих уздовж верхів'я Прип'яті на території України.

Транскордонна проблема наповнення водної системи Дніпро-Буг може спричинити деградацію русла річки Прип'ять, озер Святе, Волянське та Біле через роботу системи водопостачання.

Ділянка нового судноплавного маршруту пройде через територію, яка постраждала від Чорнобильської катастрофи 1986 року. Можливо, Е40 призведе до промивання радіоактивного мулу з русла річки та тим самим вплине на водосховище Києва.

Варто пам'ятати, що зона відчуження сьогодні – це поверхневе відкрите радіоактивне джерело. В межах радіоактивно забруднених територій здійснюється цілий ряд робіт з метою запобігання поширенню радіоактивного забруднення поза зоною відчуження та потоку радіонуклідів у основні водойми України. Яким чином будівництво та експлуатація водного шляху Е40 вплине на ефективність зазначених заходів досі не оцінювалось.

Гирло річки Прип'ять зазнало значного забруднення після Чорнобильської катастрофи. Частина радіоактивних речовин осіла як на дні річки Прип'ять, так і на дні Київського водосховища. Під час проведення днопоглиблювальних робіт у руслі річки на території зони відчуження і зони обов'язкового відселення та у верхній ділянці Київського водосховища, можливе погіршення якості води, виникнення радіоактивної загрози для мільйонів громадян України через забруднення радіоактивними седиментами. Крім того лише одна транспортна хімічна аварія на шляху Е40 може зруйнувати систему водопостачання не тільки в Києві, але матиме негативний вплив вниз за течією Дніпра.

Полісся – це масивний низинний регіон. Перетинаючи державні кордони Польщі, Білорусі, України та Росії він охоплює понад 18 млн. га (рис. 2) та значною мірою підтримується річкою Прип'ять, довжиною близько 650 км. Полісся – один з найбільших природних комплексів Європи – перехідних боліт, драговин, а також лісових та нелісових торфовищ, оліготрофних боліт, водно-болотних угідь, які

БАГНА

Національний екологічний центр України

переважають над деревами або чагарниками, а також ставків. Багато частин Полісся мають міжнародне значення як виняткові пам'ятки природи, які отримали статус біосферних заповідників ЮНЕСКО, об'єктів, які перебувають під захистом Рамсарської конвенції.

Мал. 2: Карта Полісся (позначене жовтим кольором), яке простяглось на землях 4-х країн: Білорусі, Польщі, Росії та Україні

БАГНА

Національний екологічний центр України

Позиція НЕЦУ та міжнародної коаліції протидії будівництву міжнародного водного шляху E40

Ми вважаємо, що проект погано продуманий, будівництво E40 стане катастрофою для Полісся. Будівництво та експлуатація водного шляху передбачає зміну гідроморфологічних умов всього регіону Полісся, що призведе до деградації цінних територій водно-болотних угідь, які перебувають під національним та міжнародним захистом як ареала оселищ цінних біотипів, та низки вразливих природних територій України. Полісся є невід'ємною складовою природної системи регулювання запасів водних ресурсів Європи та клімату в регіоні.

На жаль громадянське суспільство України недостатньо поінформоване про проект E40, оскільки його екологічні та соціальні ризики не були вивчені належним чином, а громадське обговорення не проводилось.

З метою підвищення ефективності протидії реалізації проекту E40, Національний екологічний центр України став стороною природоохоронної коаліції 4 країни – Білорусі, Німеччини, Польщі, України з метою вироблення та просування узгодженої позиції коаліції щодо проекту E40**.

У зв'язку з тим, що водний шлях E40 є транскордонним проектом, на нього поширюються міжнародні конвенції, ратифіковані Україною (зокрема Конвенція Еспо, Орхуська конвенція), відповідно до яких Оцінка впливу на довкілля (ОВД) повинна проводитися в єдиному пакеті у всіх трьох країнах.

Водна Ініціатива ЄС спрямована на впровадження Водної Рамкової Директиви ЄС у шести країнах-сусідах, у тому числі в Білорусі та Україні (<http://euwipluseast.eu/>).

Цей проект створює платформу для розгляду проекту E40 відповідно до вимог зазначеної Директиви ЄС із широким залучення громадськості до його обговорення та оцінки всіх ризиків з ним пов'язаних.

Нашою вимогою до уряду України є – забезпечити широке обговорення в країні питання доцільності реалізації проекту E40 виходячи з національних інтересів, враховуючи міжнародні зобов'язання України, вимоги національного законодавства, а також те, що Україна сповідує європейські цінності.

Позиція НЕЦУ та Коаліції стосовно континентального водного шляху E40 базується на Рамковій конвенції ООН про зміну клімату, Паризькій угоді з питань зміни клімату, Бернській конвенції про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі, Конвенції ООН про біологічне різноманіття, Боннській конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин, Рамсарській конвенції про водно-болотні угіддя та інших конвенціях про збереження природи.

Ми повинні зберегти для майбутніх поколінь унікальну перлину Європи – Полісся

Мал. 3: Типовий краєвид Полісся з висоти пташиного польоту

БАГНА

Національний екологічний центр України

Додаткова інформація

Вебсайт кампанії #StopE40 доступний за <https://stope40.org/en>

Позиційний документ білоруських НУО доступний на сайті <https://stope40.org/en/pages/position>

Організації та фізичні особи можуть приєднатися до кампанії шляхом підписання петиції

<https://stope40.org/en/pages/petition>

Веб-сайт Комісії E40 надає додаткову інформацію про IWW E40 <http://www.e40restoration.eu/en/>

Позиційний документ

Stop E40!
For rivers!
Forever!

Бюлетень Гданського морського інституту про IWW E40
<https://bullmaritimeinstitute.com/api/files/view/67976.pdf>

Попередній аналіз ризиків впливу розвитку внутрішніх водних шляхів у Польщі
доступний на веб-сайті Коаліції "Зберегти річку"

http://www.kp.org.pl/pdf/stanowiska/wodne/2016-09_Risk_influence_inl_waterways_develop_on_nature.pdf

Стратегічний план Польщі щодо розвитку внутрішніх водних шляхів до 2030 року
<https://mgm.gov.pl/wp-content/uploads/2017/11/assumptions-for-the-development-plans-of-inland-waterways-in-poland-for-2016-2020-with-2030-perspective.pdf>

БАГНА

*European Agreement on Main Inland Waterways of International Importance (AGN)

<https://www.unece.org/fileadmin/DAM/trans/conventn/agn.pdf>

**До Коаліції увійшли 5 організацій із 4 країн: «Ахова птушак Бацькаўшчыны» ([BirdLife Belarus](#)) та «Багна» ([Bahna](#)), Беларусь; «Франкфуртське зоологічне товариство» ([Frankfurt Zoological Society - FZS](#)), Німеччина; Польське товариство охорони птахів ([Polish Society for the Protection of Birds – OTOP](#)); Національний екологічний центр України (National Ecological Centre of Ukraine – NECU).

Національний екологічний центр України

Члени коаліції єдині в бажанні зберегти природні річкові екосистеми для майбутніх поколінь, тому вони об'єднали свої зусилля, щоб допомогти урядам та громадянам своїх і сусідніх країн, забезпечити збереження існуючих природоохоронних територій між Балтійським та Чорним морями.

Гасло Коаліції: «Зупинимо E40! Для річок! Назавжди!»

Контактні дані:

НЕЦУ

Тел.: +380-44-2231716

E-mail: veremiychyk@gmail.com